

Tangmadrasser

Det var som fyld i madrasser, at tangen blev grundlag for et industrieventyr ved Hjarbæk Fjord og Lovns Bredning. Tangen var et populært fyld til madrasser, da det var let, isolerende og billigt – og fordi det kunne kasseres og brændes, når det blev for snavset eller inficeret med utøj. Tangmadrasser blev i stor stil brugt på kaserner, på hospitaler og udvandrerskibe. I årene 1916-18 var denne madrasindustri på sit højeste.

Tangen gav navn til to af de lokale virksomheder, som producerede tangmadrasser, nemlig GETAMA (Gedsted Tangmadrasser) og SKALMA (Skals Tang-madras- og divan fabrik). Især for SKALMA blev der bearbejdet og eksporteret store mængder tang.

Ved Sundstrup kunne man høste tang frem til 1960'erne, men efter Virksund dæmningen blev bygget, har forekomsten af tang været begrænset.

Tangen er siden blevet udkonkurreret af andre materialer til fyld i madrasser. Og den lokale tangbærgning og forarbejdning er for længst stoppet. Men tang har betydet så meget for udviklingen omkring Sundstrup, at en gruppe frivillige borgere, som led i et større projekt i 2007, har taget initiativ til at bringe byens gamle tanghus tilbage til sin oprindelige stand, så det i dag fungerer som besøgssted og formidlingssted om tanghøstning.

Samtidig fungerer tanghuset som primitiv overnatningsmulighed, hvor vandrere, cyklister, sejlere og roere kan overnatte under tag.

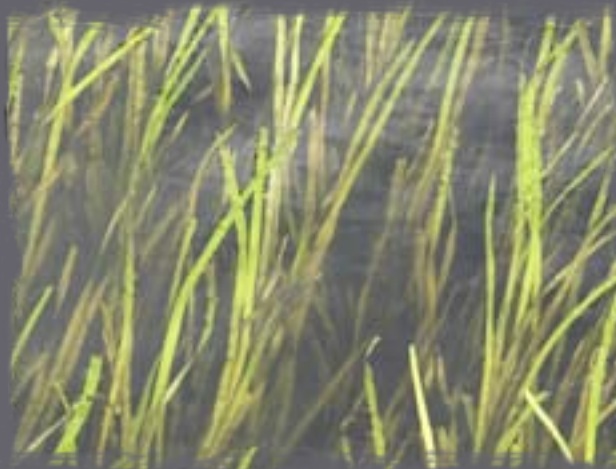

Lastbil med tang fra Virksund

Bændeltang

Den tang man 'høstede' i Hjarbæk Fjord er Almindelig Bændeltang. Bændeltang kaldes også ålegræs på grund af de lange glatte og smidige blade, der følger bølgerens bevægelser. Bladene er 5-8 mm brede og kan blive op til 3 meter lange. Bændeltang er en vigtig bundplante for mange fjorde i Danmark idet den indgår i fødekæden for en lang række arter. Svaner og Pibeænder æder primært de grønne blade, mens Gråænder foretrækker frøene. Mange fisk og bunddyr lever også i ålegræsskovene.

Tangen vokser ofte sammenfiltret i enge under vandets overflade på såvel lavt vand som ned til 10 meters dybde. Bændeltang er afhængig af sollys, og dets udbredelse afhænger derfor af sigtddybden. Tangen vokser både i saltvand og i brakvand og er almindelig ved såvel vore kyster og i fjorde. Omkring 1930 gik det meste Bændeltang til grunde som følge af en sygdom fremkaldt af en svamp, og planten var i mange år en sjældenhed - især, uden for Østersøen.

Kilder: www.viborglanddistrikter.dk, "Ved den blå fjords kyster" ved Henrik Bugge Mortensen, www.wikipedia.org

Fotos venligst udlånt af Ivan Bertelsen, Virksund og Ejvind Lassen

Plancher og foldermaterialer udarbejdet af www.grobund.com og www.degngrafik.dk i tæt samarbejde med Sundstrup Borgerforening.

Tanghuset
og tangproduktionen
v/Sundstrup

Udover fiskeri og landbrug var tangproduktion for mange år siden en betydelig indtægtskilde for folk i Sundstrup og omegn. Tangen skabte fremgang og velstand. Derfor blev tangen kaldet for "Det sorte Guld".

Det rene vand i fjorden var forudsætningen for at tangen kunne vokse sig tæt og sund.

I Limfjorden har lokalbefolkningen bjærget og anvendt Bændeltang så længe man kender fjordens historie. Alle der havde jord ned til fjorden, havde ret til at bjærge tang – og retten fulgte ejendommen fra ejer til ejer. I de gode perioder kunne udbyttet af tangbjærgning dække en karls årsløn.

Tangen blev bjærget i sommerhalvåret. Tangen rev sig løs i stormvejr og lagde sig tæt langs kysten, hvorefter den blev trukket i land med lange stager fra land eller fra både.

Tangen blev trukket godt op på land og vandet grundigt igenem med fersk vand fra vandløb eller gode regnskyl. Det var vigtigt at få saltet skyllet helt ud af tangen, da saltet ellers ville binde vand og få tangen til at rådne. Erfarne tangbjærgere kunne smage, hvornår tangen var tilfredsstillende fri for salt. Herefter spredtes tangen ud på strandbrinken og vendt mange gange, så sol og vind kunne tørre den godt igennem.

Til opbevaring af tangen frem til videresalg blev der bygget

flere tanghuse langs fjorden, som det, der i dag står genopbygget ved Sundstrup. I tanghuset stod også tangpressen, som kunne presse tangen sammen i store baller på 40-50 kg. Ballerne blev omviklet med sækkelærred med henblik på transport og videreeksport.

Når der var samlet et læs, blev dette kørt til tanghuset ved Skals jernbanestation på hestevogn eller senere på lastbil. Herfra kom tangballerne på toget og blev fragtet til bestemmelsessteder i Danmark eller blev skibet ud fra Århus og Amsterdam og videre rundt i Europa eller til Syd- og Nordamerika.

Tanghusene blev desuden brugt til overnatning for folk, der arbejdede med tangbjærgningen og var populære tilflugtssteder for landstrygere og omvandrende håndværkere, som søgte læ for dårligt vejr. Også landarbejderne krøb ofte i ly for vind og vejr i tanghusene.

Anvendelsen af Almindelig Bændeltang

Helt tilbage i vikingetiden har man fundet spor af anvendelsen af tang. Tang er igennem tiden blevet brugt som gødning på markerne, brændsel, isolering, værn mod sandflugt, supplement til husdyrfoder og til stivelsesmiddel i madlavning. I modsætning til i Østen, hvor tang er en almindelig spise, blev tang i Europa kun brugt som føde, når der var mangel

på brød og kød. Derimod udvandt man omkring år 1800 salt af tang, da salt var uundværligt til konservering af kød og fisk. At udvinde salt af tang var dog en langsommelig proces med kogning og inddampning og uden det store udbytte. Så da saltprisen faldt, kunne det ikke betale sig mere.

Tangpressen fra Sundstrup

På Læsø har man frem til 1950'erne brugt Almindelig Bændeltang til at tække tage med, hvilket har givet øen de specielle gårde med enorme sølvgrå tangtage, som ikke findes andre steder i verden. Et tag på de gamle Læsøgårde kunne veje flere tons.

Omkring Hjarbæk Fjord og Limfjorden høstede fiskere og landmænd tang som supplement til deres indtægter i de 'stille' perioder på fjorden og i landbruget. Tangen var også en god indtægt for den sidste kroejer og færgemand Peter Frederiksen i Sundstup.

Det gamle tanghus i Sundstrup